

<https://doi.org/10.31891/2307-5740-2025-348-6-17>

УДК 339.543:351.82:355.02

ДЗЮБИНСЬКИЙ Андрій

Луцький національний технічний університет

<https://orcid.org/0000-0001-5156-9852>e-mail: andrijdzuba@ukr.net**ПАХОЛЮК Олена**

Луцький національний технічний університет

<https://orcid.org/0000-0002-3484-0468>e-mail: o.pakholiuk@lntu.edu.ua**ДЗЮБИНСЬКА Оксана**

Луцький національний технічний університет

<https://orcid.org/0000-0003-1478-8452>e-mail: oksanaklimuk@ukr.net**МЕЛЬНИКОВА Марія**

ПП «Прайд Сервіс»

Trade8911@gmail.com

МИТНІ ПОСЕРЕДНИКИ ЯК ІНСТИТУЦІЙНА СКЛАДОВА СИСТЕМИ РЕГУЛЮВАННЯ ЗОВНІШНЬОЇ ТОРГІВЛІ УКРАЇНИ

У статті досліджено роль митних посередників як інституційної складової системи регулювання зовнішньої торгівлі України. Проаналізовано їх правовий статус, функції та значення у процесі митного адміністрування. Визначено, що митні брокери забезпечують професійний супровід суб'єктів ЗЕД, сприяють прискоренню митного оформлення, зниженню ризиків порушення законодавства та підвищенню прозорості процедур. Розглянуто вплив цифровізації на діяльність брокерів, зокрема впровадження систем «Єдине вікно», NCTS та «eМитниця». Виявлено основні проблеми - фрагментарність нормативної бази, недостатній рівень цифрової інтеграції й відсутність професійної сертифікації. Запропоновано напрями удосконалення інституту митного посередництва з урахуванням вимог Митного кодексу ЄС. Підкреслено, що розвиток митного брокерства сприяє підвищенню ефективності зовнішньої торгівлі та інтеграції України у європейський економічний простір.

Ключові слова: митні посередники; митні брокери; зовнішня торгівля; митне адміністрування; цифровізація.

DZIUBYNSKYI Andrii, PAKHOLIUK Olena, DZIUBYNSKA Oksana

Lutsk National Technical University

MELNIKOVA Mariia

PE «Pride Service»

CUSTOMS INTERMEDIARIES AS AN INSTITUTIONAL COMPONENT OF THE SYSTEM OF FOREIGN TRADE REGULATION OF UKRAINE

The article analyzes the role of customs intermediaries as an institutional element of Ukraine's foreign trade regulation system. Customs brokerage activities are an integral part of modern customs administration and a key mechanism that ensures effective interaction between business entities and customs authorities. The paper identifies the main functions of customs intermediaries, including the preparation and submission of customs declarations, calculation of customs payments, execution of customs formalities, documentation management, and legal consulting. It is established that customs brokers contribute to simplifying customs procedures, reducing clearance time, and preventing violations of customs legislation, which directly influences the efficiency of Ukraine's foreign trade.

The study highlights the historical evolution of the customs brokerage institute in Ukraine, from its formation in the 1990s to the present stage of digital transformation. Special attention is given to the implementation of electronic systems such as the "Single Window for International Trade," the "National Transit System (NCTS)," and "e-Customs," which optimize document exchange and enhance transparency in cross-border operations. The research identifies current challenges in the development of customs intermediation, including fragmented legislation, insufficient digital integration, lack of unified professional standards, and limited access to international customs information platforms.

The article substantiates key directions for improving the efficiency of customs intermediaries' activities in Ukraine — harmonization of national legislation with the EU Customs Code, introduction of professional certification for brokers, and expansion of digital tools for trade facilitation. The results prove that customs intermediaries play a strategic role in ensuring transparent and efficient foreign trade regulation and are a driving force for Ukraine's integration into the European customs and economic space.

Keywords: customs intermediaries; customs brokers; foreign trade; customs administration; digitalization; EU integration.

Стаття надійшла до редакції / Received 22.10.2025

Прийнята до друку / Accepted 24.11.2025

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ У ЗАГАЛЬНОМУ ВИГЛЯДІ ТА ЇЇ ЗВ'ЯЗОК ІЗ ВАЖЛИВИМИ НАУКОВИМИ ЧИ ПРАКТИЧНИМИ ЗАВДАННЯМИ

У сучасних умовах глобалізації та активного розвитку міжнародної торгівлі питання підвищення ефективності системи державного регулювання зовнішньоекономічної діяльності України набуває особливої актуальності. Одним із ключових елементів цієї системи виступають митні посередники, які забезпечують

професійне виконання митних процедур, сприяють дотриманню законодавчих вимог і створюють інституційне середовище для розвитку зовнішньої торгівлі.

Митні брокери виконують важливу роль у забезпеченні належної взаємодії між суб'єктами господарювання та митними органами, виступаючи сполучною ланкою між бізнесом і державою. Їх діяльність сприяє підвищенню прозорості та передбачуваності митних процедур, зменшенню кількості порушень митного законодавства, скороченню часу оформлення вантажів та гармонізації українських процедур із міжнародними стандартами.

Водночас вітчизняний ринок митного посередництва стикається з рядом проблем: недосконалістю правового регулювання, фрагментарністю цифрової інтеграції, відсутністю єдиних стандартів професійної підготовки брокерів і недостатньою інституційною взаємодією з системами Європейського Союзу. Тому дослідження митних посередників як інституційної складової системи регулювання зовнішньої торгівлі є важливим науковим і практичним завданням, спрямованим на підвищення ефективності митного адміністрування та покращення інвестиційного клімату в Україні.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Проблематика розвитку митного посередництва та його впливу на ефективність зовнішньої торгівлі розглядається у працях багатьох вітчизняних і зарубіжних науковців. Зокрема, О. Іванишина, С. Лекарь і А. Купріянова [3] аналізують етапи становлення інституту митного брокерства в Україні та визначають його значення у процесі євроінтеграції. Г. Коломієць, Є. Волковський та А. Пислиця [5] досліджують ефективність митного посередництва через систему показників (KPI), що відображають швидкість, точність і якість митного оформлення. У працях Д. Шутяка [2] увага приділена порівняльно-правовому аналізу статусу митних посередників за законодавством України та ЄС, а Е. Іванченко [7] висвітлює особливості діяльності брокерів в умовах воєнного стану. О. Шалева [8] пропонує науково-методичний підхід до оцінювання ефективності митних операцій та ролі брокерів у цифровому середовищі.

Разом з тим, більшість наукових праць зосереджуються на окремих аспектах - правових, організаційних або економічних - тоді як інтеграційний, інституційний і цифровий виміри функціонування митних посередників у системі регулювання зовнішньої торгівлі потребують більш ґрунтовного вивчення.

ВИДІЛЕННЯ НЕВИРІШЕНИХ РАНІШЕ ЧАСТИН ЗАГАЛЬНОЇ ПРОБЛЕМИ, КОТРИМ ПРИСВЯЧУЄТЬСЯ СТАТТЯ

Незважаючи на значну кількість досліджень, комплексного підходу до визначення місця митних посередників у системі державного регулювання зовнішньої торгівлі України все ще бракує. Недостатньо розкритими залишаються питання формування інституційної моделі взаємодії брокерів із митними та податковими органами, механізмів професійної сертифікації та контролю якості брокерських послуг, а також інтеграції українських суб'єктів до європейських цифрових систем митного адміністрування. Відсутність єдиного підходу до оцінювання результативності діяльності митних посередників і гармонізації національного законодавства з Митним кодексом ЄС ускладнює процес модернізації митної системи України. Отже, постає необхідність у розробленні науково обґрунтованої концепції розвитку митного посередництва як невід'ємного елементу інституційної структури зовнішньої торгівлі.

ФОРМУЛЮВАННЯ ЦІЛЕЙ СТАТТІ

Метою статті є дослідження ролі митних посередників як інституційної складової системи регулювання зовнішньої торгівлі України, аналіз сучасного стану їх діяльності та визначення напрямів удосконалення правового, організаційного й цифрового забезпечення цієї сфери. Особливу увагу приділено узгодженню діяльності митних брокерів із європейськими вимогами, впровадженню стандартів прозорості, підвищенню рівня професійної підготовки фахівців і гармонізації митних процедур відповідно до Митного кодексу ЄС.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ

Митні посередники є ключовими учасниками зовнішньоекономічної діяльності, які забезпечують ефективну взаємодію між бізнесом і митними органами. Їх діяльність спрямована на професійне виконання операцій, пов'язаних із митним оформленням, розрахунком митних платежів, підготовкою та поданням документів, а також забезпеченням дотримання вимог законодавства України та міжнародних стандартів у сфері митної справи. Правовий статус митних посередників (зокрема митних брокерів) закріплений в ст. 416-419 Митного кодексу України [1].

Основне завдання митного посередника - створення сервісної інфраструктури для обслуговування учасників ЗЕД. Така діяльність спрямована на надання широкого спектру різноманітних, якісних і доступних послуг, що гарантують оперативне та зручне переміщення товарів, предметів і транспортних засобів через митний кордон України [2].

Інститут митного брокерства в Україні сформувався на початку 1990-х років у процесі переходу до ринкової економіки та розширення зовнішньоекономічних зв'язків. Перші нормативні кроки щодо регулювання брокерської діяльності були здійснені у 1992–1994 рр. із запровадженням ліцензування послуг.

Митний кодекс України 2002 р. закріпив правовий статус митного брокера, а реформа 2012 р. уточнила його функції та вимоги до суб'єктів діяльності. Згідно зі ст. 416 МКУ, митний брокер - це юридична особа, уповноважена представляти інтереси декларантів у відносинах із митними органами, здійснювати подання декларацій, супровід контролю та інші операції, передбачені законодавством. Стаття 418 визначає кваліфікаційні, технічні та фінансові критерії діяльності брокерів, що функціонують на договірних засадах із суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності (табл.1) [3].

Подальший розвиток митного брокерства зумовлений євроінтеграційними процесами та цифровізацією митної системи. Гармонізація законодавства з Митним кодексом ЄС (UCC) сприяє впровадженню принципу «єдиного вікна», прозорості та автоматизації процедур. Серед цифрових інструментів - система електронного декларування, Національна транзитна система (NCTS) [4,5,6], а також платформи «ЄМитниця» та «ЄКабінет», що забезпечують взаємодію суб'єктів ЗЕД із митними органами.

Таблиця 1

Функції митного посередника	
Назва функції	Зміст та характеристика
Адміністративні	Організація внутрішньої діяльності митного брокера, взаємодія з контролюючими органами, дотримання вимог Митного кодексу України та підзаконних актів
Підготовка та подання митних декларацій	Збір первинної інформації, перевірка комплектності документів, заповнення електронних декларацій та подання їх до митниці через систему «Єдине вікно»
Виконання митних формальностей	Організація контролю, митного огляду, забезпечення сплати митних платежів; визначення коду товару за УКТ ЗЕД
Ведення митної документації	Систематизація, архівування та облік документів; підготовка звітів про проведені операції; зберігання документів протягом установлених термінів
Консультаційно-правова діяльність	Надання клієнтам роз'яснень щодо норм митного законодавства; аналіз змін нормативної бази; рекомендації з оптимізації зовнішньоекономічних операцій
Оцінювання та управління ризиками	Ідентифікація ризиків при митному оформленні, прогнозування можливих затримок, розробка заходів щодо їх мінімізації
Інформаційно-аналітична діяльність	Використання електронних систем («ЄМитниця», «ЄКабінет»), моніторинг статистичних даних та аналіз ефективності митних операцій

Важливим завданням митного посередника є скорочення часу оформлення переміщення товару. За рахунок використання системи попереднього декларування, електронного документообігу та інформаційного обміну брокери забезпечують спрощенні та прискоренні митні процедури для суб'єктів ЗЕД. Вони діють від імені та за дорученням декларантів, що дозволяє підприємствам зосередитися на своїй комерційній діяльності, не витрачаючи ресурси на складні митні формальності.

Мінімізація ризиків є ще однією важливою функцією митних посередників. Їх діяльність зосереджується на запобіганні порушенням митного законодавства, зменшенні фінансових ризиків і забезпеченні прозорості митних процедур. Посередники здійснюють попередній аудит документів, аналізують ризикові показники, контролюють відповідність заявленої митної вартості фактичним умовам контракту, знижуючи таким чином ймовірність зупинки вантажів, донарахування податків і адміністративних санкцій.

Можна стверджувати, що митні посередники є невід'ємною ланкою в системі митного адміністрування, яка сприяє підвищенню ефективності зовнішньоторговельних операцій, забезпечує професійне супроводження торгівлі та створює умови для прозорої взаємодії бізнесу з державними органами. Їх роль у сучасній економіці полягає не лише у виконанні технічних процедур, а й у стратегічному забезпеченні стабільності, законності та безперервності зовнішньоекономічних процесів.

У системі митного обслуговування брокери посідають ключове місце, оскільки їх діяльність безпосередньо пов'язана з усіма етапами митного процесу - від підготовки документів до завершення оформлення вантажів (табл.2). Вони є важливою складовою інституційної структури митної справи, взаємодіючи з митною службою через електронні сервіси, інформаційні системи та програмні модулі обміну даними [7].

З 2018 року митні посередники активно працюють через електронну систему «Єдине вікно для міжнародної торгівлі». Вона забезпечує єдиний канал обміну даними між бізнесом і державними органами контролю. Митні брокери здійснюють подання митних декларацій, транспортних і супровідних документів у цифровому вигляді, що значно скорочує час обробки інформації та усуває потребу у паперових носіях. 27 вересня 2021 р. набуває чинності Наказ Міністерства фінансів України від. № 517 «Правила провадження митної брокерської діяльності та порядок контролю за її провадженням» [8].

З 24 січня 2022 року в Державній митній службі України запроваджено дослідну експлуатацію програмно-інформаційного комплексу «Реєстр митних брокерів» у межах Єдиної автоматизованої інформаційної системи. Це електронна база даних, що містить інформацію про юридичних і фізичних осіб-підприємців, яким надано, переоформлено, анульовано або зупинено дію дозволів на провадження митної

брокерської діяльності. Реєстр функціонує як складова державного вебпорталу «Єдине вікно для міжнародної торгівлі» відповідно до наказу Держмитслужби від 11.02.2022 № 88.

Таблиця 2

Вплив залучення митних брокерів на скорочення часу митного оформлення товарів

Фактор впливу	Суть та результат
Професійна компетентність митних брокерів	Брокери володіють знаннями митного законодавства, процедур, класифікації товарів за УКТ ЗЕД та особливостей оформлення документів - скорочення часу підготовки декларації та зменшення кількості помилок
Використання електронного декларування та системи "Єдине вікно"	Працюють через автоматизовані системи, що усуває паперові затримки - прискорення оформлення документів
Досвід взаємодії з митними органами	Наявність налагоджених контактів і розуміння процедур контролю - зменшення кількості запитів митниці та швидше проходження митного контролю
Аналіз ризиків та попередня перевірка документів	Проводять попередній аудит документів і кодів УКТ ЗЕД - мінімізація ризику помилок при нарахуванні митних платежів
Знання особливостей застосування нетарифних інструментів митного контролю (сертифікати, дозволи, ліцензії)	Своєчасно оформляють необхідні документи - уникнення простоїв через відсутність супровідних документів
Оптимізація логістики та маршруту оформлення	Координують етапи доставки та митного оформлення в межах одного процесу – скорочення часу перебування вантажу на пунктах пропуску

Станом на 2025 рік у країні діє понад 9 260 осіб (станом на 1 грудня 2023 року Реєстр митних брокерів містив відомості про 8566 суб'єктів господарювання, яким надано дозвіл Держмитслужбою на провадження митної брокерської діяльності), що мають чинний дозвіл на провадження митної брокерської діяльності, що свідчить про активний розвиток посередницького сегмента у сфері митного адміністрування [9,3].

Відповідно до ст. 12 Митного кодексу України, інститут Уповноваженого економічного оператора є ключовим елементом спрощення митних процедур. Митні брокери виконують функції консультантів та представників компаній, які прагнуть отримати вищезгаданий статус. Станом на початок жовтня 2025 року статус Авторизованого економічного оператора в Україні отримали 100 суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності. Цей показник було досягнуто наприкінці серпня – на початку вересня, що свідчить про поступове розширення кола підприємств, інтегрованих у систему спрощених митних процедур відповідно до стандартів ЄС.

Разом з тим, у діяльності суб'єктів митного посередництва зберігається низка системних проблем, які стримують ефективність галузі (табл. 3).

Таблиця 3

Проблеми розвитку митного посередництва в Україні

Проблема	Суть проблеми	Наслідки для системи митного посередництва
Низький рівень цифрової інтеграції	Попри запровадження електронного декларування, діяльність брокерів відбувається у середовищі часткової цифровізації. Відсутня єдина платформа обміну даними між митними, податковими, транспортними та логістичними структурами.	Дублювання інформації, зростання кількості технічних помилок, затримки в оформленні документів.
Недосконалість законодавчого регулювання	Нормативна база є фрагментарною; Митний кодекс не враховує сучасних викликів цифровізації, ризик-менеджменту та електронної комерції.	Відсутність чітких вимог до сертифікації брокерів; правова невизначеність щодо їхньої відповідальності.
Відсутність єдиних стандартів професійної підготовки брокерів	Підготовка фахівців проводиться нерівномірно, без єдиної програми; на відміну від ЄС, в Україні відсутня система стандартизованої сертифікації.	Низький рівень професіоналізму та відсутність єдиних компетенцій; зниження якості надання послуг.
Обмежений доступ до міжнародних електронних платформ	Українські брокери не мають повного доступу до систем NCTS, e-Customs, TRACES.	Неможливість повноцінної інтеграції в митні процедури ЄС; зниження конкурентоспроможності на міжнародному ринку.
Бюрократичні перепони та корупційні ризики	Зберігаються неформальні практики та затримки в оформленні; бракує прозорих критеріїв оцінки роботи брокерів.	Втрата довіри бізнесу, збільшення адміністративних бар'єрів і ризиків зловживань.

Ще одним аспектом діяльності митних посередників слід виділити оцінку їх ефективності. Найбільш вдало, на нашу думку, це питання вирішене Шалевою О. І. [10] – здійснювати за низкою показників ефективності (КРІ): КРІ швидкості оформлення митної декларації - відображає оперативність виконання митних процедур - від моменту прибуття транспортного засобу на митний термінал до завершення розмитнення вантажу. КРІ точності підготовки документів потребує високої компетентності, уважності й відповідальності декларанта. Наявність помилок у деклараціях чи супровідних документах може спричинити затримку у митному оформленні або навіть відкриття адміністративного провадження відповідно до розділу

XVIII Митного кодексу України. КРІ кількості випадків відкриття адміністративних проваджень щодо учасників ЗЕД опосередковано відображає рівень професіоналізму митного брокера. У випадках, коли учасник зовнішньоекономічної діяльності надає брокеру повну інформацію про товар, але останній допускає помилку у визначенні коду УКТ ЗЕД чи розрахунку митних платежів, відповідальність буде покладена на посередника. КРІ сукупних витрат на митне оформлення, коли важливо оцінювати не лише розмір оплати брокерських послуг, а й загальну ефективність фінансової моделі митного обслуговування. КРІ якості надання додаткових послуг, що передбачає оцінку супутніх сервісів, які митний посередник може запропонувати клієнтові, наприклад, організація перевезення вантажів, консультаційна підтримка тощо.

ВИСНОВКИ З ДАНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ І ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ РОЗВІДОК У ДАНОМУ НАПРЯМІ

Удосконалення митного посередництва потребує комплексного підходу, що поєднує цифрову трансформацію, гармонізацію законодавства, розвиток кадрового потенціалу та розширення міжнародного співробітництва. У таблиці 4 наведено основні напрями розвитку галузі.

Таблиця 4

Основні напрями розвитку митного посередництва в Україні

Напрямок розвитку	Очікувані результати	Відповідальні інституції
Інтеграція з системами ЄС (NCTS, e-Customs)	Скорочення часу транзиту, гармонізація процедур з ЄС	ДМСУ, ЄС, бізнес-асоціації
Професійна сертифікація брокерів	Підвищення кваліфікації посередників і як наслідок та довіри бізнесу до послуг брокерів	Мінекономіки, заклади освіти
Розвиток інституційної взаємодії	Формування спільних з ЄС асоціацій брокерів, обмін досвідом з іноземцями	ТПП, міжнародні партнери, асоціація митних брокерів

Розвиток митного посередництва є ключовим елементом модернізації системи митного адміністрування України. Перехід до повної цифрової взаємодії між брокерами, митними органами та бізнесом дозволить знизити витрати на логістику, підвищити швидкість митного оформлення та забезпечити прозорість операцій. Важливою складовою стане гармонізація із законодавством Європейського Союзу, зокрема імплементація положень Митного кодексу ЄС (Union Customs Code).

До 2030 року очікується, що в Україні буде створено єдину цифрову платформу «E-Customs Ukraine», в якій брокери, перевізники та контролюючі органи працюватимуть у спільному електронному середовищі. Впровадження системи автоматизованого управління ризиками, сертифікації брокерів та прозорих рейтингів посередників стане основою для формування ефективного та конкурентного ринку митних послуг.

Література

1. Митний кодекс України : Закон України від 13 берез. 2012 р. № 4495-VI // *Відомості Верховної Ради України*. – 2012. – № 44–45. – Ст. 552. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/4495-17>
2. Шутяк Д. Особливості цивільно-правового статусу митного посередника за законодавством України та ЄС // *Часопис Хмельницького університету управління та права імені Леоніда Юзькова. Університетські наукові записки*. – 2020. – № 3–4 (75–76). – С. 226–233. <https://doi.org/10.37491/UNZ.75-76.24>
3. Іванишина О. С., Лекарь С. І., Купріянова А. О. Розвиток інституту митних брокерів та їх значення у процесі євроінтеграції України // *Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія «Економіка»*. – Острог : Вид-во НаУОА, 2025. – № 37 (65). – С. 43–49. [https://doi.org/10.25264/2311-5149-2025-37\(65\)-43-49](https://doi.org/10.25264/2311-5149-2025-37(65)-43-49)
4. Про режим спільного транзиту та запровадження національної електронної транзитної системи : Закон України від 12 верес. 2019 р. № 78-IX // *Відомості Верховної Ради України*. – 2019. – № 45. – Ст. 294. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/78-20>
5. Medin H. Customs brokers as intermediaries in international trade // *Review of World Economics*. – 2021. – Vol. 157 (2), No 3. – P. 295–322. <https://doi.org/10.1007/s10290-020-00396-w>
6. Дзюбинський А., Пахольок О., Дзюбинська О., Шегинський О., Шегинський В. Митна політика як інструмент стимулювання експорту в умовах воєнного стану // *Economic Forum*. – 2025. – Т. 15, № 1. – С. 83–92. <https://doi.org/10.62763/ef.1.2025.83>
7. Коломієць Г., Волковський Є., Пислиця А. Ефективність митного посередництва: сучасні виклики та перспективи розвитку // *Економіка та суспільство*. – 2024. – № 65. [10.32782/2524-0072/2024-65-63](https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-65-63)
8. Міністерство фінансів України. *Правила провадження митної брокерської діяльності та порядок контролю за її провадженням* : Наказ від 27 верес. 2021 р. № 517. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1673-21#Text>
9. Іванченко Е. Особливості діяльності митних брокерів в умовах правового режиму воєнного стану // *Юридичний вісник*. – 2023. – № 6. – С. 26–36. <https://doi.org/10.32782/yuv.v6.2023.3>

10. Шалева О. І. Дослідження ефективності функціонування систем митної логістики в сучасних умовах // *Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія: Економіка і управління*. – 2024. – Т. 35 (74), № 3. <https://doi.org/10.32782/2523-4803/74-3-7>

References

1. Mytnyi kodeks Ukrainy [Customs Code of Ukraine] : Zakon Ukrainy vid 13 berez. 2012 r. No. 4495-VI. *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy*, 2012, No. 44–45, S. 552. Available at: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/4495-17>
2. Shutiak D. (2020). Osoblyvosti tsyvilno-pravovoho statusu mytnoho poserednyka za zakonodavstvom Ukrainy ta YeS [Features of the civil-legal status of a customs intermediary under the legislation of Ukraine and the EU]. *Chasopys Khmelnytskoho universytetu upravlinnia ta prava imeni Leonida Yuzkova. Universytetski naukovy zapysky*, No. 3–4 (75–76), S. 226–233. <https://doi.org/10.37491/UNZ.75-76.24>
3. Ivanyshyna O. S., Lekar S. I., Kupriianova A. O. (2025). Rozvytok instytutu mytnykh brokeriv ta yikh znachennia u protsesi yevrointehratsii Ukrainy [Development of the institute of customs brokers and their role in the process of Ukraine's European integration]. *Naukovi zapysky Natsionalnoho universytetu "Ostrozka akademiia". Seriia "Ekonomika"*, No. 37 (65), S. 43–49. [https://doi.org/10.25264/2311-5149-2025-37\(65\)-43-49](https://doi.org/10.25264/2311-5149-2025-37(65)-43-49)
4. Pro rezhym spilnoho tranzytu ta zaprovadzhennia natsionalnoi elektronnoi tranzytnoi systemy [On the Common Transit Regime and Implementation of the National Electronic Transit System] : Zakon Ukrainy vid 12 veres. 2019 r. No. 78-IX. *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy*, 2019, No. 45, S. 294. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/78-20>
5. Medin H. (2021). Customs brokers as intermediaries in international trade. *Review of World Economics*, Vol. 157 (2), No. 3, S. 295–322. <https://doi.org/10.1007/s10290-020-00396-w>
6. Dziubynskyi, A., Pakholiuk, O., Dziubynska, O., Shehynskyi, O., & Shehynskyi, V. (2025). Customs policy as a tool for stimulating exports under martial law. *Economic Forum*, 15(1), S. 83–92. <https://doi.org/10.62763/ef/1.2025.83>
7. Kolomiets H., Volkovskyi Ye., Pysytsia A. (2024). Efektyvnist mytnoho poserednytstva: suchasni vyklyky ta perspektyvy rozvytku [Efficiency of customs intermediation: modern challenges and development prospects]. *Ekonomika ta suspilstvo*, No. 65. DOI: [10.32782/2524-0072/2024-65-63](https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-65-63)
8. Ministerstvo finansiv Ukrainy. (2021). *Pravyla provadzhennia mytnoi brokerskoi diialnosti ta poriadok kontroliu za yii provadzhennia* [Rules for carrying out customs brokerage activities and the procedure for their supervision] : Nakaz vid 27 veres. 2021 r. No. 517. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1673-21#Text>
9. Ivanchenko E. (2023). Osoblyvosti diialnosti mytnykh brokeriv v umovakh pravovoho rezhymu voiennoho stanu [Features of customs brokers' activity under martial law]. *Iurydychnyi visnyk*, No. 6, S. 26–36. DOI: <https://doi.org/10.32782/yuv.v6.2023.3>
10. Shaleva O. I. (2024). Doslidzhennia efektyvnosti funktsionuvannia system mytnoi lohistyky v suchasnykh umovakh [Study of the efficiency of customs logistics systems functioning in modern conditions]. *Vcheni zapysky TNU imeni V. I. Vernadskoho. Seriia: Ekonomika i upravlinnia*, Vol. 35 (74), No. 3. DOI: <https://doi.org/10.32782/2523-4803/74-3-7>